

Tiivistelmä

Saaristomeren hot spot -tiekarttahanke

Saaristomeren valuma-alueen maatalouden kuormituksen poistaminen Itämeren suojelukomission (HELCOM) hot spot –listalta

Saaristomeren hot spot -tiekarttahankeessa selvitetään kääntää maatalouden aiheuttama typen ja fosforin vesistökuormitus laskuun ja poistaa Saaristomeren valuma-alueen maatalouden kuormitus HELCOM:in suurimpien kuormittajien listalta. HELCOM listasi Itämeren suurimmat kuormittajat 1992 ja Saaristomeren kohde on Suomen viimeinen hotspot. Vuodesta 1990 eteenpäin Saaristomeren valuma-alueen ravinnekuormassa ei ole havaittu merkittäviä muutoksia. Tämä raportti selostaa hot spotin poiston edellyttämien kriteereiden täyttymistä nykytoimenpiteillä.

HELCOM on määritellyt hot spotin poistolle kriteerit, jotka sisältävät vaatimukset vesiensuojelun hallintasuunnitelmasta, lannan oikeaoppisesta varastoinnista ja riittävän levityspinta-alan varmistamisesta sekä herkkien alueiden erityisestä huomioinnista. Lisäksi tulee täyttää HELCOMin Itämeren suojelusopimuksen liitteen III vaatimukset. Saaristomeren valuma-alueella ei ole täysin HELCOMin kriteereitä vastaavaa yhtä yhtenäistä maatalouden vesiensuojelun hallintasuunnitelmaa, mutta lainsäädäntö, vesien- ja merenhoidon suunnitelmat sekä CAP:in vesiensuojelu edistävät osat yhdessä muodostavat hallintasuunnitelman. Hallintasuunnitelmaan kuuluva vesiensuojelun toimenpiteiden valvontavaatimus täytetään ympäristönsuojelulain ja maataloustukien valvonnoilla. Maatalouden toimenpiteiden rahoitus perustuu pääasiassa CAP-strategiaan ja rahoituksen kohdentamista ohjataan ympäristökorvausjärjestelmällä. Lisäksi rahoitusta kanavoidaan vesiensuojelun tehostamisohjelman ja hankerahoituksen kautta. Eläinsuojien ja lantaloiden rakenteita ja sijoittamista koskevat vaatimuksia on sisällytetty mm. nitraattiasetukseen. Kotieläintalouden voimakas keskittyminen Vakka-Suomeen aiheuttaa kuitenkin haasteita lannan levityksen kannalta, ja lannan prosessointia ja kuljetusmahdollisuuksia tulisikin kehittää. Herkkien alueiden huomiointi maatalouden vesiensuojelussa toteutuu ympäristönsuojelulakiin ja nitraattiasetukseen sisällytetyillä vaatimuksilla NATURA2000-alueiden huomioimisesta. Nitraattiasetuksessa on huomioitu myös nitraattidirektiivin vaatimukset nitraattiherkille alueille.

HELCOMin yleissopimuksen liitteen III vaatimukseen kuuluu muun muassa ravinteiden käyttöön ja niitä sitoviin maa-alueisiin, talviaikaiseen kasvipeitteisyyteen, ammoniakkipäästöihin, kasvinsuojeluaineisiin, ympäristölupiin ja vesien tilan seurantaan liittyviä vaatimuksia. Ravinteiden lannoituskäyttöä pelloilla rajoitetaan nitraattiasetuksen rajoituksella typpilannoitteiden käytöstä ja fosforin käyttöä koskevista rajoista tulee voimaan oma säädöksensä vuonna 2023. Ravinteita pidättäviä alueita, kuten suojavyöhykkeitä, ja vesiensuojelurakenteita on Saaristomeren valuma-alueella paljon, mutta toistaiseksi niitä ei ole erityisesti kohdennettu korkeimman vesiensuojeluhyödyn tuottaville alueille. Ympäristölupia, ammoniakkipäästöjä ja kasvinsuojeluaineita koskevat kriteerit täyttyvät Saaristomeren valuma-alueella hyvin. ELY-keskus ja SYKE seuraavat pintavesien tilaa ja mallintavat niihin kohdistuvaa ravinnekuormaa.